

Covid-19 Pandemisinde Öğrencilerin Gelecek Kaygılarının Kariyer Geleceği Algısı ile İlişkisi

(The Relationship between Students' Future Anxiety and Perception of Career Future in the Covid-19 Pandemic)

Şerife UĞUZ ARSU^a

^a Dr. Öğr. Ü., Aksaray Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, serifeuguz@aksaray.edu.tr

Öz

Kariyer geleceği son yıllarda öğrenciler arasında en büyük endişe kaynaklarından birisi haline gelmiştir. Özellikle iş hayatında köklü değişimlere sebep olan Covid-19 pandemisi üniversite öğrencilerinin gelecek kaygılarını daha belirgin hale getirerek, kariyer gelecekleri ile ilgili beklentilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu varsayımdan hareketle bu çalışmada üniversite öğrencilerinin gelecek kaygıları ile kariyer geleceği algıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören 301 öğrenciden Google Forms aracılığı ile veri toplanmıştır. Elde edilen bulgular sonucunda öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerinin yüksek veya düşük olması, kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliklerinin ortalamaları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir. Ancak gelecek kaygısı düşük olan öğrencilerin iş piyasasına ilişkin bilgi düzeyi ortalamalarını yükselirken, gelecek kaygısı yüksek olan öğrencilerin iş piyasasına ilişkin bilgi düzeyleri düşmektedir. Yani öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerinin yüksek veya düşük olması, iş piyasasına dair algıladıkları bilgi düzeyi ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Anahtar Kelimeler:

Covid-19,
Gelecek Kaygısı,
Kariyer Geleceği
Algısı

Makale türü:

Araştırma

Abstract

Career future has become one of the biggest concerns among students in recent years. The Covid-19 pandemic, which has caused radical changes in business life, has made university students' future concerns more evident and negatively affects their career prospects. Based on this assumption, this study aimed to examine the relationships between university students' future anxieties and their career future perceptions. For this purpose, data were collected from 301 students studying at Aksaray University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, via Google Forms. As a result of the findings, high or low future anxiety levels of students do not have a significant effect on the averages of career adaptability and career optimism. However, while the average level of knowledge of the students with low future anxiety about the job market increases, the level of knowledge of the students with high future anxiety about the job market decreases. In other words, whether students' future anxiety levels are high or low has a significant effect on the average level of knowledge they perceive about the job market.

Keywords:

Covid-19,
Future Anxiety,
Perception of Career
Future

Paper type:

Research

Başvuru/Received: 09.08.2022 | Kabul/Accepted: 08.09.2022 , iThenticate benzerlik oranı/similarity report: %16

Giriş

İlk olarak 31 Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde başlayıp tüm dünyaya yayılan ve akut solunum yolu enfeksiyonu olarak tanımlanan Covid-19, daha önce görülmemiş etkilere sahip olması ve tüm dünyada ciddi hastalık ve ölümlere neden olmasıyla birlikte 11.03.2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından "küresel salgın" olarak ilan edilmiştir (She, Jiang, Ye, Hu, Bai & Song, 2020, s.1; Paules, Marston & Fauci, 2020, s. 707; Kulu, Özsoy, Gürler, Özbeyli, 2020, s. 104; Tekindal, Ege, Erim & Gedik, 2020, s.1). Hızla nüfus sağlığı için küresel bir tehdit haline gelen Covid-19 pandemisi, 153 milyondan fazla insanı enfekte etmiş ve dünya çapında 1 Mayıs 2021'e kadar 3.2 milyondan fazla cana mal olmuştur (Dünya Sağlık Örgütü, 2021). Ülkemizde ise, ilk vaka 10.03.2020 tarihinde görülmekle birlikte 11-17 Aralık 2021 tarihi itibarıyla toplam vaka sayısı 9.136.565 ve Covid-19'a bağlı ölüm sayısı ise 80.053 olarak bildirilmiştir (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2021). Artık önde gelen bir ölüm nedeni haline gelen Covid-19 dolaylı olarak küresel, bölgesel ve ulusal düzeylerde önemli sayıda ek ölüme neden olmuş ve birçok ülkede kaçınılmaz olarak yaşam beklentisini kısaltmıştır. Üstelik morbidite üzerinde hala uzun vadeli etkisi bilinmemektedir (Dünya Sağlık Örgütü, 2021).

Covid-19'un sağlık anlamındaki belirsizliklerinin yanı sıra, zayıf sağlık sistemlerine kritik zorluklar getirmiş ve kaynak tahsislerini zorlamıştır. Ayrıca, pandeminin ekonomik durgunluk, işsizlik, okulların kapanması ve kendi kendine izolasyon dahil olmak üzere sağlık alanının ötesinde, tüm dünya nüfusunun sağlığını ve refahını önemli dolaylı yollarla etkileyen dikkate değer sosyal ve ekonomik etkiler yaratmıştır (Dünya Sağlık Örgütü, 2021). Dolayısıyla başta sağlık alanı olmak üzere ekonomi, kültür, turizm, finans ve eğitim gibi birçok alanda olumsuz etkileri olmuştur. Özellikle öncelikle Çin'de olmak üzere eşi benzeri görülmemiş katı karantina önlemlerinin uygulanması, çok sayıda insanı tecritte tutmuş ve insanların günlük aktivitelerini, davranışlarını, alışkanlıklarını hayatlarının birçok yönünü etkilemiştir. Ayrıca Covid-19 sadece epidemiyolojik bir kriz değil, aynı zamanda geçmişteki diğer pandemiler gibi psikolojik bir kriz de yaratmış ve anksiyete, depresyon, uykusuzluk, travma, öfke, psikoz, panik ve can sıkıntısı gibi çok çeşitli psikolojik sorunları da tetiklemiştir (Mahmud, Talukder & Rahman, 2021, s. 3; Qui, Shen, Zhao, Wang, Xie & Xu, 2020, s. 1; Alparslan, Polatçı & Yastıoğlu, 2021, s. 316; Kulu vd., 2020, s. 104).

Covid-19 küresel salgını ile birlikte dünyada yaşanan ekonomik, politik, sağlık vb. birçok alanda ve günlük yaşamlarımızda meydana gelen değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan kaos ortamının bütün insanları etkilemiş ve insanların hayata dair bakış açılarının da olumsuz olmasına neden olmuştur. Bu durumun özellikle gençlerin hayata bakışlarını ve motivasyonlarını da olumsuz şekilde etkileyebilme potansiyeline sahip olduğu söylenebilir. Belirsizliklerle ve korkularla dolu bir ortamda hayatlarına ve geleceklerine belirsiz, şüpheli ve endişeli bakan gençlerin kaygı yaşamaları oldukça muhtemeldir. Buradan hareketle çalışmada Covid-19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin yaşadıkları gelecek kaygılarının kariyer geleceği algısı ile ilişkilerini

incelemek amaçlanmıştır. Bu kapsamda literatür taramasının ardından sonraki bölümde, metodoloji, veri analizi ve tartışma sunulmaktadır.

1. Kavramsal Çerçeve

1.1. Gelecek Kaygısı

Kaygı bireyin, somut olmayan bir tehdit veya tehlike gibi başına kötü bir durum gelebileceği duygusu, huzursuzluk, gerilim ve korku ile ifade edilen hoş olmayan bir duygusal durum olarak tanımlanabilmektedir. Söz konusu kaygı normal düzeyde ise bireye olumlu dönüşleri olmakta ve bireyin istek duyma, karar alma ve bu kararları doğrultusunda enerji üreterek bu enerjiyi performansını yükseltmede kullanmasına yardımcı olmaktadır. Ancak yaşanan kaygı çok yüksek düzeyde ise bireyin enerjisini verimli bir şekilde kullanarak gücünü ve dikkatini yapacağı işe yönlendirmesi engellenmektedir (Yiğit, Dilmaç, Deniz & Hamarta, 2011, s. 38). Bu anlamda insanların yaşadıkları kaygı süreçleri durumluk kaygı ve sürekli kaygı şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Durumluk kaygı, yoğunluğu değişen ve zamanla dalgalanan insan organizmasının geçici bir duygusal durumu veya durumu olarak kavramsallaştırılabilir. Bu durum, öznel, bilinçli olarak algılanan gerilim ve endişe duyguları ve otonom sinir sisteminin aktivasyonu ile karakterizedir. Birey tarafından tehdit olarak algılanan durumlarda ve nesnel tehlikeden bağımsız olarak durumluk kaygı düzeyleri yüksektir. Stresiz durumlarda veya mevcut bir tehlikenin tehdit olarak algılanmadığı durumlarda durumluk kaygı düşük olmaktadır. Sürekli kaygı ise kaygının zaman içinde kendini gösterdiği sıklık ve yoğunluktaki bireysel farklılıkları ifade etmektedir. Sürekli kaygı, endişe, gerginlik ve otonom sinir sisteminin artan aktivitelerinden oluşmakta ve nispeten istikrarlı bir kişilik özelliği olarak görülmektedir. Sürekli kaygısı yüksek olan kişiler, daha düşük sürekli kaygı puanına sahip olan kişilere göre daha fazla durumu tehdit edici veya tehlikeli olarak algılama eğilimindedir (Spielberger, 1972, s. 39).

Kaygıların oluşumunda bireyin biyolojik durumu, içinde bulunmuş olduğu sosyal yaşantı ve geçmişte yaşamış olduğu olumsuz yaşantılar (Yiğit vd., 2011, s.37) etkili olmakla birlikte bir de bireylerin geleceğe yönelik kaygıları da bulunmaktadır. Hemen hemen her türlü kaygının bir gelecek unsuru vardır. Örneğin; bir şok sinyalinin uygulamasına kadar bir süre vardır ancak bu gelecek en fazla dakikalarla, saatlerle veya günlerle çok sınırlıdır. Gelecek kaygısı kavramı, daha büyük zamansal mesafe ile temsil edilen geleceği ifade eder. Yani gelecek kaygısı, daha uzak bir kişisel gelecekte bir endişe, belirsizlik, korku, endişe ve olumsuz değişikliklerin kaygısı olarak düşünülmektedir. Aşırı bir durumda bu, bir kişinin başına gerçekten felaket getiren bir şey olabileceği tehdidi (panik) olabilir. Bu korku, Atkinson'ın başarısızlık korkusuna (1964) benzeyen, istenen bir duruma ulaşma çabalarının yararsızlığına işaret edebilir. Örneğin, bir kişi iyi bir anne olamama konusunda endişeli olabilir. Ayrıca, bu korku, kişinin kendi eylemlerinden bağımsız olarak, daha ziyade talih çarkının veya ihtiyatın bir sonucu olarak kötü bir şeyin olacağı beklentisine işaret

edebilir; örneğin birini ömür boyu sakat bırakabilecek bir kaza gibi (Zaleski, 1996, s. 165).

Bireylerin yaşamlarında önemli bir süreci kapsayan üniversite dönemi de öğrenciler için kaygılı bir dönemi ifade etmektedir. Üniversiteye girmeden önce sınav kaygısı, başarı kaygısı ve kazanamamaya ilişkin birçok kaygılar barındıran öğrenciler, üniversiteye girdikten sonra ise aileden uzaklaşma, kendi ayakları üzerinde durma, başka bir şehirde yeni bir hayata başlama, yeni insanlar tanıma, arkadaşlık ilişkileri ve güven problemleri, barınma, güvenlik, ekonomik özgürlük ve bununla birlikte gelen maddi imkanların yeterliliği ya da yetersizliği gibi unsurlar öğrenciler üzerinde kaygı yaratmaktadır. Bunların yanı sıra üniversite bittikten sonra ise bu kez öğrenciler iş seçimi, iş bulamama korkusu, gerçek hayata adım atma ve gerçek hayatta üstleneceği roller ve sorumluluklar gibi, öğrenciler üzerinde geleceğe yönelik kaygı yaratan birçok etmen bulunmaktadır. Dolayısıyla, gelecek kaygısı, kişisel gelecek kavramının özünü ifade etmektedir ve kişisel gelecek söz konusu olduğunda öznel durumları gerektirmektedir.

Kişisel gelecek, bir planlama, hedefler belirleme ve bunları gerçekleştirme alanıdır ve bu alan kişi için geleceğin olumlu bir motivasyonel anlamını ifade etmektedir. Ancak yine de kişi, hedeflerine ulaşılıp ulaşılmayacağından, şu anda bilişsel olarak temsil edilen gelecekteki dünyanın, gelecek gerçek dünya ile yakınsayıp örtüşmeyeceğinden ve ne ölçüde olacağından emin değildir. Kişinin geleceğe yönelik bakış açısı, bu alanın neyle doldurulması beklendiğine bağlı olarak, daha olumlu ya da daha olumsuz olaylara bağlı olarak, farklı bilişsel süreçler ve duygusal tutumlar için açık bir alan oluşturur. Gelecek kaygısı (FA) ile başa çıkmak için birçok neden vardır. Bir yandan geleceğe bakarken insanlar birçok farklı şeyden ve olaydan korkabilirler. Depremler, savaşlar ve yerel bir atom santralının patlaması gibi küresel felaketlerden korkarken, diğer yandan daha bireysel ve daha somut acı verici deneyimlerden korkabilirler, örneğin sevilen birini kaybetmek veya ciddi şekilde hastalanmak gibi. Geleceğe umutla bakılabileceği gibi endişe, korku ve kaygı gibi olumsuz bir tutumla da geleceği düşünebilir (Zaleski, 1996, s. 165). Bu bakımdan Covid-19 sürecinde üniversite öğrencileri geleceğe yönelik umutlu ya da kaygı ile bakabilirler ve bu durum onların kariyer geleceğine yönelik algılarını ve bakış açılarını da etkileyeceği düşünülebilir.

1.2. *Kariyer Geleceği*

Kariyer bireyin hayatı boyunca iş yaşamına ilişkin değer, tutum ve davranışlarının yanı sıra çalıştığı pozisyonların tümünü ifade etmektedir (Sönmez, Önal & Yıldız, 2019, s. 128). Kariyer bireylerin çocukluk dönemlerinden başlayarak özellik üniversite dönemi gibi belirli dönemlerde daha çok olmakla birlikte tüm hayatını etkilemektedir. Dolayısıyla insanlar kariyerlerinin geleceği konusunda çocukluk dönemlerinden itibaren kaygı duymakta, gelecekleri ile ilgili yaşamlarının her döneminde çaba göstererek kariyer geleceklerini oluşturmaya çalışmaktadırlar.

Kariyer geleceği kavramı, Rottinghaus, Day & Borgan'ın (2005), Super'ın (1955) "kariyer olgunluğu" teorisini esas alarak geliştirdikleri bir pozitif psikoloji kavramını ifade etmektedir (Ergun Özler & Yeni, 2017, s. 555). Yani kariyer geleceği kavramı bireylerin olumlu kariyer planlamalarına ilişkin tutumlarıdır (Alnaçık, Of, Balkaş, Tülemmez, Miryazayev & Alfarra, 2021, s. 253). Pozitif psikolojide birçok araştırmacı olumlu bakış açısı ile karar verme, iş dünyasına uyum, yaşam süresi ve benlik kavramları arasındaki bağlantıyı vurgulayan teoriler üretmişlerdir. Gerçekten de, bireyler genellikle kendilerini mesleki unvanlarıyla, örneğin, "Ben bir psikologum, şefim, biyokimyacıyım, araştırmacıyım, öğretmenim, vb." şeklinde tanımlarlar. Super'ın (1955) teorisinin önemli bir yönü ise kariyer olgunluğu kavramıdır. Rottinghaus, Day & Borgan'a göre (2005), kariyer olgunluğu kavramı kariyer geleceği algısının boyutlarından birini oluşturmaktadır. Kariyer olgunluğu, özerklik, kişisel kontrol duygusu, güçlü ve zayıf yönlerin gerçekçi bir karşılaştırması, yüksek benlik saygısı, iyi karar verme becerileri ve geçmişle geleceği birbirine bağlayan bir zaman perspektifi dahil olmak üzere mevcut araştırmayla ilgili bir dizi güçlü yön ve tutumla ilgilidir (Rottinghaus, 2005, s. 4). Kariyer olgunluğu kavramı, bireyin mesleki seçim yapmaya hazır olma durumunu ifade etmektedir ve bireyin belli gelişim dönemlerinde belli görevleri yerine getirmesi, bu olgunluğun derecesini göstermektedir (Alnaçık vd., 2021, s. 253). Başlangıçta, Super (1955) olgunlaşmayı ergenlerin kariyer gelişimindeki merkezi süreç olarak tanımlamıştır. Sonunda, kariyer olgunluğunun yetişkinlerde kariyer gelişimini anlamak için daha az yararlı olduğu kanıtlanmıştır. Buna göre, Super & Knasel (1981) adaptasyonu yetişkinler için merkezi gelişim süreci olarak tanımlamışlardır. Olgunluk kavramı yerine uyarlanabilirliği koymak faydalı görünmüştür. Dolayısıyla Super & Knasel (1981), kariyer gelecek algısını şekillendiren bir diğer boyutu için, olgunluk terimini kullanarak önerilen gereksiz varsayımları ortadan kaldırarak, yetişkinler için uygun isimlendirmenin kariyer uyumu olduğunu belirtmişlerdir. Çünkü mesleki olgunluk üzerine yapılan çalışmalarda bu kavramın yetişkin gelişimi alanına genişletilmesi gerektiğine önem verilmiştir. Ayrıca bu kavramın olgunlaşma veya büyüme ile ilgili herhangi bir referanstan kaçındığı, ileriye dönük olma gibi olumlu ve ek bir değere sahip olmasının bireyin proaktif davrandığının görülmesine izin verdiği ve kavramın dikkati birey ve çevre arasındaki etkileşime yoğunlaştırdığı gibi nedenlerle yazarlar tarafından kariyer uyumluluğu kavramı kullanılmıştır.

Uyumluluk, yeni veya değişen koşullara uyum sağlamak için büyük zorluk çekmeden değişebilme kapasitesi anlamına gelmektedir. Bu bakımdan kariyer uyumu, iş rolüne hazırlanmanın ve bu role katılmanın öngörülebilir görevleriyle ve iş ve çalışma koşullarındaki değişikliklerin yol açtığı öngörülemeyen düzenlemelerle ya da gelecekte karşılaşma olasılığı olan sorumluluklarla başa çıkmaya hazır olma durumudur (Savickas, 1997, s. 254). Kariyer geleceği kavramının diğer iki alt boyutu ise kariyer iyimserliği ve algılanan bilgidir. Scheier & Carver'ın (1985, s. 220) kariyer iyimserliği kavramı, gelecekte iyi şeylerin olacağına dair genel bir beklentiyi ifade etmektedir. Son araştırmalar, iyimserlerin bilgiyi işleme ve bilgi üzerinde hareket etmede daha fazla esneklikleri nedeniyle yeni durumlara muhtemelen daha iyi uyum sağladıkları fikrini desteklemektedir (Aspinwall, Richter & Hoffman, 2001, s. 218).

Kariyer geleceği algısını şekillendiren son boyut ise bilgidir. Bilgi ise bireyin gelecekte çalışmayı öngördüğü sektör ve iş piyasasına ilişkin değişiklikleri istihdam eğilimlerini ne derece iyi algıladığıdır (Ergun Özler & Yeni, 2017 s. 555).

Bireyin, gelecekte çalışmak istediği iş ve sektöre ilişkin bilgileri, sahip olduğu mesleki yetenek ve özelliklerinin planladığı kariyerle uyumlu olup olmadığına ilişkin düşünceleri ve kariyer hedefine ulaşma konusundaki iyimserliği onun kariyer geleceği algısını şekillendirmektedir (Alnaçık vd., 2021, s. 253). Ancak bunların yanı sıra bireyin içinde bulunduğu ortam ve çevresel koşullar, aile ve kültürel yapı, ekonomik koşullar, eğitim vs. gibi birçok faktör de kariyer geleceğine ilişkin algılarında etkili olan faktörlerdir. Bu faktörlere ek olarak söz konusu çevresel koşulların en zorlayıcı faktörlerinden biri olan pandemi süreci de bireylerin, özellikle de gelecekleri konusunda belirsizlikleri çok daha fazla yaşayan üniversite öğrencilerinin kariyer geleceklerine ilişkin algılarını etkilediği düşünülmektedir. Bu nedenle bu süreçte gelecek kaygısı yaşayan üniversite öğrencilerinin bu kaygılarının kariyer geleceklerine ilişkin algıları ile olan ilişkilerinin incelenmesi hem alan yazına katkı sağlamak adına hem de öğrenciler, kariyer danışmanları, insan kaynakları profesyonelleri ve işverenler için önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Gelecek Kaygısı ve Kariyer Geleceği Algısı İlişkisi

Bireyler çocukluk dönemlerinden itibaren gelecek yaşantıları için eğitimler almakta, geleceklerine ilişkin kaygı duymakta ve bunun için çaba göstermektedirler. Özellikle üniversite hayatları boyunca kendilerini geliştirerek, gelecekleri için iş hayatına hazırlanmaya çalışmaktadırlar. Bu hazırlık evresinde bireylerin kendilerini tanımaları, niteliklerini öğrenmeleri, geliştirmeleri ve bu doğrultuda kariyer hedeflerini belirlemeleri gerekmektedir. Dolayısıyla bu süreçte özellikle üniversite öğrencileri çok daha fazla kaygı içerisinde olmaktadır. Gelecekte onların nelerin beklediği, iş hayatına nasıl atılacakları, nasıl bir işte çalışacakları gibi birçok belirsizlik kaygı durumlarının artmasına neden olmaktadır. Yaşadıkları bu kaygılar onların kariyer geleceklerine ilişkin algılarını da etkilemektedir. Bunların yanı sıra kariyerlerine hazırlık evresinde ve kariyer planlama sürecinde yaşanan beklenmedik olaylar ve krizler de bu süreci önemli ölçüde etkilemektedir. Bu belirsizliklerden en büyüğünün yaşandığı Covid-19 salgını başta geleceğin işgücünü oluşturan üniversite öğrencileri olmak üzere dünyadaki bütün bireylerin geleceklerine ilişkin kaygı duymalarına neden olmuştur.

Covid-19 sürecinde eğitim yaşamı, endüstriyel ve kamusal yaşam durmuştur. Bu durum beraberinde birçok sektörün olumsuz etkilenmesine, birçok işverenin iflas etmesine ve birçok çalışanın da işten çıkarılmasına neden olmuştur. Dolayısıyla da bireylerin yanı sıra endüstriler ve küresel ekonomi de Covid-19 sürecinde bunalımın eşiğine gelmiştir. Bu durum elbette geleceklerine kaygıyla bakan ve sağlıklarının tehdit altında olduğunu düşünen bireylerin aynı zamanda kariyerlerine ilişkin de kaygı duymalarına neden olmuştur. Ancak hâlihazırda işi olan bireyler bu kadar geleceklerine ve kariyerlerine ilişkin kaygı içerisindeyken, henüz işi olmayan ve

çalışmayan ancak geleceğin işgücü olacak olan üniversite öğrencilerinin kuşkusuz daha çok kaygı içerisinde olacakları düşünülmektedir. Bu açıdan Covid-19 gelecekteki işgücü için büyük bir endişe kaynağı haline gelmiştir.

Bu dönemde gençlerin ve özellikle üniversite öğrencilerinin ruhsal açıdan etkilendiği (Bayar, Can, Erten & Ekmen, 2020), yaşadıkları belirsizliklerin kaygı düzeylerini yükselttiği (Doğan & Düzel, 2020; Okuyan, Karasu & Polat, 2020), zihinsel sağlıklarının olumsuz etkilendiği (Liang, Ren, Cao, Hu, Qin, Li & Mei, 2020), umutsuzluk ve depresyon içerisinde oldukları (Wang & Zhao, 2020; Alnaçık, Of, Balkaş, Tülemez, Miryazayev & Alfara, 2021) gibi yaşadıkları olumsuz duygular ve kaygı düzeyleri (Wang & Zhao, 2020) ile ilgili çalışmalar bulunmakla birlikte söz konusu kaygıların kariyerleri ve kariyer geleceği algılarına etkileri ile ilgili sınırlı (Benaraba, Bulaon, Escosio, Narvaez, Suinan & Roma, 2022; Alnaçık, Of, Balkaş, Tülemez, Miryazayev & Alfara, 2021; Ece, 2021; Mahmud, Talukder & Rahman, 2021) çalışma bulunmaktadır. Bu açıdan çalışmanın, içinde bulunduğumuz bu zorlu süreçte hem alan yazına hem de geleceğin işgücüne ve kariyer danışmanlarına bu süreçte katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2. Literatür Taraması

Bireylerde oluşan kaygı sürecinin artması, bireyin geleceği hakkında ne yapacağını bilememesine ve bununla birlikte geleceğe dair durumlar ve ne yapacağına ilişkin karar verememesine yol açmaktadır. Ayrıca birey başına kötü bir şey geleceğini sanması gibi yersiz korkulara da kapılabilmektedir (Çakmak & Hedevanlı, 2005, s. 116). Dolayısıyla bireylerin karşılaştıkları pek çok olumsuz durum onların yaşamlarında kaygı duymalarına ve bunun sonucu olarak da hayata karşı daha karamsar, endişeli ve olumsuz bakmalarına neden olabilmektedir (Şanlı Kula & Saraç, 2016, s. 229). Üniversite yılları dönemi de bireylerin kaygılarının arttığı bir dönem olarak görülmektedir. Ülkemizde üniversiteye giren öğrencilerin kaygıları sınav öncesinde başlamakta, zorlu bir yarış geçtikten sonra üniversiteye gelmekte ve üniversiteli olmalarıyla kaygıları bitmemekte, öğrenim hayatı boyunca da öğrenimin görüldüğü şehirden, sosyo-ekonomik düzeye, üniversite ortamındaki ilişkilerden, barınma sorununa kadar birçok faktör öğrencilerin kaygıları üzerinde etkili olmaktadır. Mezun olduktan sonra ise öğrencilik yaşamlarının bitmesi ile yeni bir döneme girmeleri öğrencilerde, en büyük kaygı kaynağı gelecek endişesi ve bununla bağlantılı olarak bir iş sahibi olamama ve iş bulamama korkusu ve gerçek hayata ilişkin rolleri ve sorumlulukları gibi etmenlerin her biri kaygı yaratıcı etmenler olmaktadır (Dursun & Aytaç, 2009, s. 2). Üniversite öğrencilerinin yaşamış oldukları kaygılara ilişkin, Menevşe & Şeker (2020), Dursun & Aytaç (2009), Süner & Eskici (2020), Tümerdem (2007), Erözkan (2004), Akgün, Gönen & Aydın (2007) ve Çakmak & Hedevanlı (2005) tarafından yapılan çalışmalarda öğrencilerde kaygı yaratan etmenler incelenmiş ve temel kaygı etmenlerinin gelecek kaygısı, öğrencilerin gelecekte işsiz kalabilecekleri, istedikleri kalitede hayat yaşayamayacaklarına ilişkin kaygıları ve iş bulma endişesi olduğu görülmüştür. Yapılan bu çalışmalarda da görüldüğü gibi eğitim ve öğrenim hayatları boyunca çeşitli nedenlerle sürekli kaygı

ve endişe içerisinde olan öğrenciler için Covid-19 süreci kaygı ve endişe yaratan söz konusu etmenlerin en başında yer almıştır.

Dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Covid-19'a yakalanma riskinin yüksek olması nedeniyle ciddi önlemler alınmıştır. Bu önlemler arasında seyahat kısıtlamaları, karantina uygulamaları, sosyal izolasyonun sağlanması, spor salonları, müzeler, sinema salonları, yüzme havuzları, restoranlar, kuaförler gibi sosyal alanların kapatılması şeklinde olmuştur. Bu önlemlere ek olarak tüm eğitim kurumlarının çevrimiçi eğitime geçmesi önerilmiş ve yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Covid-19 pandemisi sürecinde çevrimiçi eğitim sistemleri, eğitimin sürekliliği, probleme dayalı öğrenme, akıllı iletişim cihazları ve uygulamalarının kullanılması gibi avantajlar sağlarken; aynı zamanda, zaman zaman üniversitelerin dijital platformları ile ilgili sorunlar ve öğrencilerin internet erişimlerinde kesintilerle karşılaşmıştır. Zaman içerisinde akademik aksaklıkların öğrenciler üzerindeki psikolojik etkilerinin incelendiği araştırmalar sürdürülmüş, özellikle eğitime ara verilmesi nedeniyle öğrencilerin kaygı eğilimlerinin artmış olabileceği, bunun da ders çalışma motivasyonunu düşürdüğü gözlemlenmiştir. Ayrıca, günlük rutinlerin terk edilmesi nedeniyle öğrencilerin okulu bırakmasında önemli bir potansiyel artış olmuştur (Sahu, 2020; Özdede & Cinel Şahin, 2020; Torales, O'Higgins, Castaldelli-Maia & Antonio Ventriglio, 2020). Tüm bu olumsuz faktörlerin etkisiyle öğrencilerin geleceğe yönelik kaygı ve endişeleri Covid-19 ile birlikte daha da artmıştır. Hem öğrenciler hem de bütün insanların geleceğini ve sağlığını tehdit eden Covid-19'un insanların sağlığı üzerindeki bilinen etkileri ve tedavi yöntemleri ile ilgili araştırmalar devam etmekle birlikte gelecekte insanlar üzerinde ne tür etkiler bırakacağı konusunda hala bilinmeyenler ve belirsizlikler söz konusudur. Dolayısıyla söz konusu belirsizlikler insanların geleceğe yönelik kaygı ve stres içinde olmalarına neden olmaktadır. Daha önce yaşanan olaylarda da görüldüğü gibi, felaketler, krizler ya da salgınlar sonucu insanlar yaşadıkları fiziksel değişiklikleri söz konusu olaya atfetme eğilimindedir ve yaşam beklentisinin azalmasıyla bağlantılı olarak algılanan sağlıkta azalmaya sahiptir (Shigemura, Ursano, Morganstein, Kurosawa & Benedek, 2020, s. 281). Bu anlamda insanların yaşadıkları kaygı ve stresin etkileri ile beklenen zihinsel/fiziksel sağlık sonuçları az çok tahmin edilmekle birlikte bu etki ve sonuçlara ilişkin birçok araştırma yapılmaktadır. Yapılan araştırmalarda Covid-19'un etkileri konusunda birçok bulgu elde edilmiştir. Kulu, Özsoy, Gürler & Özbeyli'nin (2021), Covid-19 salgınının dış hekimleri üzerinde yarattığı gelecek kaygısı ve stresi değerlendirdikleri çalışmada kadın dış hekimlerinin veya pandemi sürecinde çalışmaya devam eden dış hekimlerinin stres ve gelecek kaygısının daha fazla olduğu ortaya konmuştur. Çin'de Shigemura, Ursano, Morganstein, Kurosawa & Benedek (2020) tarafından yapılan araştırmada, salgının insanlarda, aşırı korku ve belirsizlik içeren duygusal tepkiler; uykusuzluk, öfke, maruz kalmayanlarda bile aşırı hastalık korkusu içeren sıkıntı tepkileri; artan alkol ve tütün kullanımı, sosyal izolasyon gibi sağlık açısından riskli davranışlar; zihinsel durum dahil olmak üzere geniş bir yelpazedeki halk ruh sağlığı sorunları ve travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete bozuklukları, depresyon,

somatizasyon ve algılanan sağlıkta azalma gibi sağlık bozukluklarının gelişebileceğini belirtmişlerdir. Torales, O'Higgins, Castaldelli-Maia & Antonio Ventriglio (2020) tarafından yapılan araştırmada da salgının dünya genelinde stres, kaygı, depresif belirtiler, uykusuzluk, inkar, öfke ve korku gibi ek sağlık sorunlarına yol açtığı ve kolektif kaygıların, politika yapıcıların, sağlık kuruluşlarının ve tıp merkezlerinin günlük davranışlarını, ekonomiyi, önleme stratejilerini ve karar alma süreçlerini etkileyebileceğini ve bu da sağlık kurumlarının stratejilerini zayıflatabileceğini belirtmişlerdir.

Bugüne kadar yapılan çalışmalarda insanların geleceğini ve sağlığını tehdit eden Covid 19'un özellikle sağlık sektörü olmak üzere farklı meslek gruplarındaki insanlar üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Ayrıca yine özellikle tıp öğrencileri üzerinde Covid-19 stres düzeylerine ilişkin çalışmalar (Aker & Mıdık, 2020; Özdede & Cinel Şahin, 2020; Sahu, 2020) gerçekleştirilmiş olsa da, sosyal bilimler alanındaki öğrencilerin Covid-19 sürecindeki gelecek kaygıları ve kariyer algılarına ilişkin çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Bu konuda yapılmış olan çalışmalar oldukça sınırlıdır ve alan yazında önemli bir boşluk bulunmaktadır. Kariyer alan yazınında pozitif psikoloji ve özellikle de gelecek kaygısı ve kariyer geleceği algısı ile ilgili sınırlı sayıda araştırma olması nedeniyle bu çalışmanın kariyer literatürüne katkı yapması ve hem zorlu Covid-19 pandemi dönemi ve sonrasında etkili bir kariyer yönetimi için öğrencilere ve kariyer danışmanlarına yol göstermesi beklenmektedir. Buradan hareketle herkes gibi Covid-19 sürecinden etkilenen öğrencilerde oluşan gelecek kaygısının kariyer geleceği algıları ile ilişkisi incelenmek istenmiştir.

3. Yöntem

3.1. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Çalışmanın evrenini, Aksaray Üniversitesinde 2021 yılında öğrenim gören öğrenciler (19508 öğrenci) oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini ise İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde öğrenim gören (2070 öğrenci) ve bu çalışmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler oluşturmuştur.¹ Yaklaşık 1000 öğrenciye Google forms üzerinden ulaşılmış ve 301 öğrenci çalışmaya gönüllü olarak anket formlarını doldurmuştur.

3.2. Araştırmada Kullanılan Veri Toplama Araçları

Gelecek Kaygısı Ölçeği: Zaleski (1995) tarafından geliştirilen ve Kulu, Özsoy, Gürler & Özbeyli (2020) tarafından Covid-19'a uyarlanan Gelecek Kaygısı Ölçeği araştırmacı tarafından üniversite öğrencilerine uyarlanmıştır. Ölçek, bilişsel yaklaşım içinde öznel gelecek zaman perspektifine dayanmaktadır ve bir öz bildirim ölçeğidir. 29 maddeden oluşan ölçekte, hem salgın hastalığına karşı hem de gelecek ile ilgili hissedilen kaygı düzeyini değerlendirmek amacı ile "Herhangi birine Covid-19 bulaştırmaktan korkuyorum", "Herhangi birinin bana Covid-19 bulaştırmasından

¹ Çalışmada, Aksaray Üniversitesi, İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'na 2022/01-30 protokol numaralı başvuru ile 22.02.2022 tarihli toplantısında E-34183927-000-00000693671 sayı numarasıyla etik kurul raporu alınmıştır.

“korkuyorum” gibi soruların yanı sıra “Geleceğim çok belirsiz”, “Gelecek ile ilgili plan yapmaktan korkuyorum” gibi sorulardan oluşmaktadır. Ayrıca “Gelecekte, kariyerimle ilgili en önemli hedeflerimi gerçekleştireceğime eminim”, “İnanıyorum ki, Covid-19’a çok yakın gelecekte bir çözüm bulunacak”, “Hayat her şeye rağmen yaşamaya değer” ve “Gelecekte yalnız olmayacağım ya da reddedilmeyeceğimden eminim” şeklinde dört tane de ters puanlanacak soru içermektedir. Beşli likert tipi ölçekte her bir maddeye (1) Kesinlikle Katılmıyorum ve (5) Kesinlikle Katılıyorum olmak üzere 1-5 arası puan verilmektedir. 29 sorudan oluşan ölçekten 29-145 arası puan alınabilmektedir. Yüksek gelecek kaygısı puanı, kişinin gelecek kaygısının fazla olduğunu ve kendi geleceğini garanti altına almak için başkalarının manipülatif muamelesiyle daha fazla ilişkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, yüksek gelecek kaygısı puanları, insanlığın karşılaştığı küresel sorunlara gelecekteki çözümlerini tahmin etmede daha fazla karamsarlık ifade etmektedir. Uygulanan ölçek sonucunda 29-72 puan arasında alan katılımcılar “düşük”, 73 ve üzerinde puan alan katılımcılar “yüksek” gelecek kaygısına sahip bireyler olarak kategorize edilmiştir.

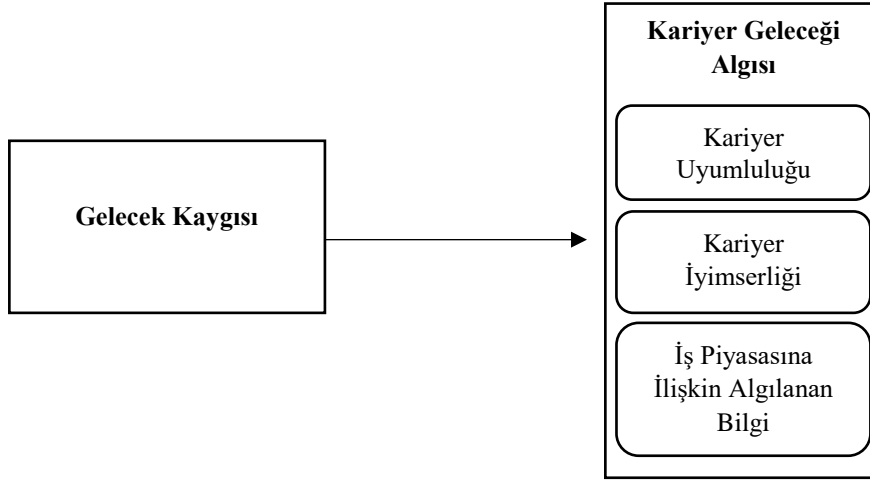
Kariyer Geleceği Ölçeği: Bireylerin olumlu kariyer planlama tutumlarını değerlendirmek amacıyla Rottinghaus, Day ve Borgen (2005) tarafından geliştirilen bir psikometrik özellikler ölçeğidir. Ölçeğin Türkçe’ye uyarlanması Kalafat (2012) tarafından yapılmıştır. Ölçek, kariyer uyumluluğu, kariyer iyimserliği ve algılanan bilgi adı verilen üç alt boyuttan ve 25 maddeden oluşmaktadır. Alt boyutlardan alınan her bir yüksek puan bireyin ilgili alt boyutun değerlendirdiği özelliğe sahip olduğunu göstermektedir. Ölçek puanlanırken alt boyutların ortalaması alınmaktadır.

Araştırmada verilerin elde edildiği anket üç ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcıların demografik bilgilerini ve katılımcı profillerini belirlemeye yönelik sorular, ikinci bölümde katılımcıların gelecek kaygılarına yönelik tutumlarını ortaya çıkarmayı amaçlayan sorular, üçüncü bölümde ise katılımcıların kariyer seçim becerilerini ölçmeye yönelik sorular yer almaktadır. İkinci ve üçüncü bölümde yer alan sorular için 5’li Likert tipi ölçek kullanılmıştır.

Araştırmadan elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) programından yararlanarak, analize hazır hale getirilmiştir. Araştırmada toplanan verilere öncelikle “veri temizleme” işlemi uygulanmıştır. Bu aşamada bilinçli cevaplar verilmediği tespit edilen 18 anket formu araştırma dışında tutulmuş ve 301 kullanılabilir durumdaki anket değerlendirilmiştir.

3.3. Araştırmanın Amacı, Modeli ve Hipotezleri

Araştırmanın amacı, öğrencilerin gelecek kaygıları ile kariyer geleceği algıları arasında bir ilişkinin var olup olmadığını belirlemektir. Öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerinin kariyer geleceği algısı alt boyutları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda literatür dikkate alınarak gelecek kaygısının, kariyer geleceği algısı üzerinde etkili olacağı varsayımından hareketle model Şekil 1’deki gibi oluşturulmuştur.

Şekil 1. Araştırma Modeli

Araştırma modeline göre “Gelecek Kaygısı” bağımsız değişken, “Kariyer Geleceği Algısı” alt boyutları ise bağımlı değişken olarak değerlendirilmiştir. Gelecek kaygısının kariyer geleceği algısı ile anlamlı ilişkisini incelemek amacıyla yapılan çalışma 1 temel hipotez, 3 alt hipotezden oluşmaktadır.

H₁: Gelecek kaygısı düzeyi, kariyer geleceği algısının ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H_{1a}: Gelecek kaygısı düzeyi, kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer uyumluluğu ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H_{1b}: Gelecek kaygısı düzeyi, kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer iyimserliği ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H_{1c}: Gelecek kaygısı düzeyi, kariyer geleceği alt boyutlarından iş piyasasına ilişkin algılanan bilgi ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

4. Bulgular

4.1. Ölçeklerin Geçerliliği ve Güvenilirliği ile İlgili Bulgular

Çalışmada kullanılan ölçeklerin güvenilirliği Cronbach’s Alpha katsayıları ile test edilmiştir. 29 sorudan oluşan Gelecek Kaygısı Ölçeğinin Cronbach’s Alpha katsayısı 0,943, 25 sorudan oluşan Kariyer Geleceği Algısı Ölçeğinin Cronbach’s Alpha katsayısı 0,902 olarak bulunmuştur. Sonuçlar incelendiğinde çalışmada kullanılan ölçeklerin güvenilir ölçüm araçları olduğu sonucuna varılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerliliğini test etmek amacıyla Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) yapılmıştır. Gerçekleştirilen DFA sonucunda hem ölçeği ortaya atan Rottinghaus vd. (2005) hem de ölçeğin Türkçe uyarlamasını yapıp geçerliliğini test eden Kalafat (2012) ile aynı alt boyutlara ulaşılmıştır. Kariyer Geleceği Ölçeğinde yer alan 7 soru faktör yüklerinin düşüklüğü sebebiyle analiz dışında bırakılmıştır. Zaleski (1996) tarafından geliştirilip Kulu vd. (2021) tarafından Türkçeye uyarlanıp geçerliliği test edilen Gelecek Kaygısı ölçeği tek faktör altında değerlendirilmiştir.

Ölçeklere dair uyum iyiliği katsayıları SPSS AMOS ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Ölçeklere İlişkin Uyum İndeksleri

İndeksler	Anlamı	Referans Uygunluk Değerleri*	Gelecek Kaygısı	Kariyer Geleceği Algısı
CMIN/DF	Ki kare/ serbestlik derecesi	$0 < \chi^2/sd \leq 5$	1,572	2,576
RMR	Artık Temelli Uyum İndeksi	$\leq 0,1$	0,086	0,077
RMSEA	Tahminin Kök Hata Kareler Ortalaması	$\leq 0,08$	0,044	0,072
CFI	Karşılaştırmalı Uyum İyiliği İndeksi	$\geq 0,90$	0,969	0,953
NFI	Artımlı Uyum İndeksi	$\geq 0,90$	0,922	0,926
GFI	Uyum İyiliği İndeksi	$\geq 0,90$	0,902	0,911

*CFI ve NFI (Baumgartner ve Homburg, 1996; Marsh vd., 2006), RMSEA (Browne ve Cudeck, 1992), CMIN/DF (Yüksel ve Ölmez, 2020), RMR (Byrne, 2001; Hu ve Bentler, 1999), GFI (Baumgartner ve Homburg, 1996).

Referans uygunluk değerleri dikkate alındığında ölçeklerin ikisinin de uyum indeksi değerleri referans değer aralıklarında bulunmuştur. Yani kullanılan ölçekler bu çalışma için geçerli ölçekler olarak değerlendirilmiştir.

4.2. Demografik Özellikler ve Katılımcı Profilini Betimleyici Özellikler

Araştırmaya katılan katılımcıların demografik özellikleri ve Covid-19’dan etkilenme düzeyleri ile pandeminin katılımcılar üzerinde bıraktığı etkileri belirlemek adına sorulan sorulara verilen yanıtların frekans değerleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Demografik Bilgiler ve Katılımcı Profilini Betimleyici Özellikler

Değişken	Frekans	Yüzde
Cinsiyet		
Kadın	166	55,1
Erkek	135	44,9
Yaş Ortalaması	21,96	
Bölüm		
SBKY	117	38,9
Maliye	68	22,6
İktisat	35	11,6
İşletme	81	26,9
Size hiç Covid-19 tanısı kondu mu?		
Evet	55	18,3
Hayır	246	81,7
Covid-19 olmuş yakınınız var mı?		
Evet	257	85,4
Hayır	44	14,6
Covid-19 nedeniyle kaybettiğiniz yakınınız var mı?		
Evet	91	30,2
Hayır	210	69,8
Pandemi süreci hedeflediğiniz kariyerle ilgili becerileri elde etmenize engel oldu mu?		

Evet	225	74,8
Hayır	76	25,2
Pandemi sürecinde kariyer planlarınızda değişiklikler oldu mu?		
Evet	218	72,4
Hayır	83	27,6
Pandemi süreci depresyon, kaygı, umutsuzluk gibi duygulara yol açtı mı?		
Evet	254	84,4
Hayır	47	15,6

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların cinsiyet olarak benzer bir dağılım gösterdiği ve katılımcıların yaş ortalamasının yaklaşık 22 olduğu dikkat çekmektedir. Aksaray İİBF’de yer alan hemen her bölümden katılımcıların dahil olduğu araştırmada katılımcıların %81,7’sine daha önce hiç Covid-19 teşhisi konmamıştır. Covid-19 teşhisi konulmayanların çoğunlukta olmasına rağmen katılımcıların %85,4’ünün yakınları Covid-19’a yakalanmış ve %30,2’sinin en az bir yakını Covid-19’dan yaşamını yitirmiştir. Bu sonuçlar katılımcıların büyük bir çoğunluğunun Covid-19’dan doğrudan veya dolaylı olarak zarar gördüğünü ortaya koymaktadır. Ayrıca katılımcıların %74,8’inin hedeflediği kariyerleri ile ilgili becerileri elde etmesine engel olduğu, %72,4’ünün kariyer planlarında değişikliğe yol açtığı ve %84,4’ünde depresyon, kaygı, umutsuzluk gibi duygulara yol açtığı sonuçları da pandeminin katılımcılar açısından negatif sonuçlar ortaya çıkardığını desteklemektedir.

4.3. Hipotez Testleri

Gelecek kaygısı ile kariyer geleceği algısı alt boyutları arasındaki anlamlı ilişkinin konu edildiği hipotezleri test etmek için bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Bu testin tercih edilmesinin sebebi bağımlı değişkenin (kariyer geleceği algısı) aralık, bağımsız değişkenin kategorik hale getirilmiş (gelecek kaygısı) veri olmasından kaynaklanmaktadır.

Her istatistiki analizde olduğu gibi bağımsız örneklem t testinin de bazı ön koşulları bulunmaktadır. Parametrik bir test olan bağımsız örneklem t testinin ön koşulu verilerin normal dağılmasıdır. Huck (2012)’a göre sosyal bilimlerde verilerin normallik şartını sağlayabilmesi için çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 aralığında olması gerekmektedir. Elde edilen çarpıklık ve basıklık sonuçları incelendiğinde eşik değerlerin dışına çıkan bir sonuçla karşılaşmadığı için veriler normal dağılmıştır ve parametrik testler yapmaya uygundur sonucuna varılmaktadır. Ön koşulların sağlandığı hipotez testlerine dair analiz sonuçları Tablo 3’de gösterilmiştir.

Tablo 3. Hipotez Testlerine Dair Analiz Sonuçları

		Levene Varyans Eşitliği Testi				
		F	Sig.	T	df	Sig. (2 yönlü)
Kariyer	Varyanslar eşitse	13,783	,000	-1,171	299	,242
Uyumluluğu	Varyanslar eşit değilse			-,954	77,166	,343
Kariyer	Varyanslar eşitse	6,312	,013	-,411	299	,681
İyimserliği	Varyanslar eşit değilse			-,353	80,754	,725
	Varyanslar eşitse	,129	,719	2,694	299	,007

İş Piyasasına Varyanslar eşit değilse	2,807	100,508	,006
İlişkin Bilgi			

Bağımsız örneklem t testi yorumlanırken öncelikle varyans eşitliği varsayımı yorumlanmalıdır. Tablo 3 incelendiğinde “iş piyasasına ilişkin algılanan bilgi” alt boyutu için varyans eşitliği varsayımı sağlanırken ($p>0,05$), “kariyer iyimserliği” ve “kariyer uyumluluğu” alt boyutları için varyans eşitliği varsayımı sağlanamamaktadır. Bu yüzden “iş piyasasına ilişkin algılanan bilgi” alt boyutu için ilk satırdaki değerler dikkate alınırken, “kariyer iyimserliği” ve “kariyer uyumluluğu” alt boyutları için ikinci satır dikkate alınmaktadır.

H₁: Gelecek kaygısı düzeyi, kariyer geleceği algısının ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Tüm alt hipotezleri test etmek için yapılan bağımsız örneklem t testi analiz sonuçlarına göre bir alt hipotez haricinde diğer tüm hipotezler ret edilmiştir. Yani tüm bağımlı değişkenler bağımsız değişkene göre farklılık göstermediğinden H₁ hipotezi ret edilmiştir sonucuna varılmaktadır.

H_{1a}: Gelecek kaygısı düzeyi, kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer uyumluluğu ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerinin düşük veya yüksek olması, kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer uyumluluğunun ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir ($t= -0,954$, sig $p= 0,343 > 0,05$). Değişkenler arasında anlamlı bir ilişki saptanamadığından dolayı H_{1a} hipotezi ret edilmiştir.

H_{1b}: Gelecek kaygısı düzeyi, kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer iyimserliği ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerinin düşük veya yüksek olması, kariyer geleceği alt boyutlarından kariyer iyimserliği ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir ($t= -0,353$, sig $p= 0,725 > 0,05$). Değişkenler arasında anlamlı bir ilişki saptanamadığından dolayı H_{1b} hipotezi ret edilmiştir.

H_{1c}: Gelecek kaygısı düzeyi, kariyer geleceği alt boyutlarından iş piyasasına ilişkin algılanan bilgi ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerinin düşük veya yüksek olması, kariyer geleceği alt boyutlarından işe ilişkin algılanan bilgi ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir ($t= 2,694$, sig $p=0,006 < 0,05$). Değişkenler arasında anlamlı bir ilişki saptandığından dolayı H_{1c} hipotezi kabul edilmiştir. Katılımcıların gelecek kaygıları düştükçe iş piyasasına ilişkin algıladıkları bilgi miktarı yükselmektedir.

5. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada Covid-19 pandemisinde geleceğin işgücünü oluşturan üniversite öğrencilerinin geleceğe yönelik kaygılarının kariyer geleceği algısı ile olan ilişkileri incelenmiştir. Google Form” üzerinden oluşturulan formlar aracılığı ile online olarak toplanan anket verileri analiz edilmiş ve analizin sonucunda öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerinin yüksek veya düşük olması, kariyer uyumluluğu ve kariyer

iyimserliklerinin ortalamaları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucuna varılmıştır. Ancak gelecek kaygısı düşük olan öğrencilerin iş piyasasına ilişkin bilgi düzeyi ortalamalarını yükseltirken, gelecek kaygısı yüksek olan öğrencilerin iş piyasasına ilişkin bilgi düzeyleri düşmektedir. Yani öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerinin yüksek veya düşük olması, iş piyasasına dair algıladıkları bilgi düzeyi ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Özetle, araştırmanın temel hipotezi reddedildiğinden, öğrencilerin gelecek kaygılarının düşük veya yüksek olması kariyer geleceği algıları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Bu bulguların aksine, Mahmud, Talukder & Rahman (2021) tarafından yapılan çalışmada 'Covid-19 Korkusunun' gelecekteki işgücünün kariyer kaygısını etkileyip etkilemediğini ve Covid-19'dan kaynaklanan depresyonun ' Covid-19 Korkusu' ve gelecekteki işgücünün kariyer kaygısı üzerinde dolaylı bir etkisi olup olmadığı araştırılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre Covid-19 korkusunun patlak vermesi nedeniyle gelecekteki işgücünün gelecekteki kariyerleri hakkında endişelendiği ortaya konmuştur. Yine, bir arabulucu olarak ' Covid-19 Korkusu'nun neden olduğu Covid-19 depresyonunun, 'Covid-19 Korkusu' ile gelecekteki kariyer kaygısı arasındaki ilişki üzerinde önemli bir dolaylı etkisi olduğu görülmüştür. Dolayısıyla Covid-19 Korkusu'nun patlak vermesi nedeniyle insanların, insan psikolojisi üzerinde uzun vadeli olumsuz bir etki yaratan gelecekteki kariyerleri hakkında depresif ve endişeli hale geldiği anlamına gelmektedir.

Yine bu çalışmada öğrencilerin gelecek kaygısı düzeylerinin yüksek veya düşük olmasının, kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliklerinin ortalamaları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucuna varılırken; Ece (2021) tarafından yapılan Covid-19 pandemi sürecinde uygulanan tam kapanma döneminde öğrencilerin yaşadığı stres, depresyon ve kaygı düzeyinin onların kariyer iyimserliğini nasıl etkilediğine ilişkin araştırmada yapılan analizlerde stres, depresyon ve kaygının kariyer iyimserliği üzerinde olumsuz yönde bir etkisi olduğu tespit edilmiştir.

Daha önce de belirtildiği gibi alan yazında bu konuda yapılmış sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların birçoğu stres, kaygı, umutsuzluk, psikolojik dayanıklılık vs. gibi olumsuz psikolojik duyguların kariyer geleceği algıları ve kariyer algıları üzerindeki etkileri üzerinedir. Rahmadani & Sahrani'nin (2021) çalışmasında da son sınıf öğrencilerinde gelecekteki kariyer kaygısına karşı Covid-19 pandemisi sırasında stresin rolünü incelemek amaçlanmıştır. Sonuçlar, Covid-19 salgını sırasındaki stresin son sınıf öğrencilerinin gelecekteki kariyer kaygılarında önemli bir rol oynadığını göstermiştir. Yine çalışmada Covid-19'un neden olduğu öğrenme ortamlarında yüz yüze öğrenmeden çevrimiçi öğrenmeye yönelik ani değişim ya da Covid-19'un engellediği iş aramaya hazırlık, final ödevlerini tamamlama, stajlar ve son dönem ödevleriyle ilgili diğer şeyler öğrenciler üzerinde kaygı yaratabilmektedir. Bu çalışmada gelecek kariyer kaygısı değişkeni, bireyin çevresiyle olan geçici veya durumsal koşullarıyla yakından ilişkili kaygıyı ifade etmektedir. Pandemi sırasında bireylerin ortamındaki, öğrencilerin gelecekteki kariyerlerini daha fazla keşfetme alanını sınırlayan değişiklikler, Covid-19 salgını devam ederse öğrencilerin gelecekteki kariyerleri hakkında endişelenmelerine neden olabilmektedir.

Yine Alnıaçık, Of, Balkaş, Tülemez, Miryzayev & Alfarra (2021) tarafından yapılan çalışmada pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve umutsuzluk düzeylerinin kariyer gelecek algılarını nasıl etkilediği incelenmiştir. Çalışmada 410 üniversite öğrencisinden toplanan verilerin analizi sonucunda umut düzeyinin kariyer-gelecek algılarını olumlu yönde etkilediği; ancak psikolojik dayanıklılık ile kariyer geleceği algıları arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Benaraba, Bulaon, Escosio, Narvaez, Suinan & Roma, (2022)'nin yaptığı çalışmada ise turizm öğrencilerinin Covid-19 salgını öncesi ve sırasındaki kariyer algıları incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, öncelikle turizm endüstrisinin büyük bir iş sektörü olarak Covid-19 pandemisinden ciddi şekilde etkilendiği, öğrencilerin bu pandemi sırasında turizm endüstrisindeki kariyer fırsatlarını belirsizliklerle dolu olarak algıladıkları ve öğrencilerin mevcut duruma uyum sağlamalarına yardımcı olmak için onların istek ve ihtiyaçlarına cevap verecek uygun ve zamanında bir programın uygulanması eyleme geçirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Üngören & Kaçmaz (2022) tarafından yapılan çalışma da yine Covid-19 sürecinde üniversite öğrencilerinin kariyer kaygılarını incelemiştir. Çalışmada turizm ve konaklama endüstrisinin gelecekteki potansiyel çalışanları olan turizm öğrencilerinin Covid-19 pandemisinin kariyer kaygılarını nasıl etkilediğini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonuçları, algılanan enfeksiyon riski ve Covid-19 korkusunun öğrencilerin kariyer kaygısını önemli ölçüde etkilediğini ve Covid-19 korkusunun algılanan enfeksiyon riski ile kariyer kaygısı arasındaki ilişkiye aracılık ettiğini ortaya koymuştur. Ayrıca sonuçlar, zorluklara karşı bireysel bir kaynak olan psikolojik dayanıklılığın, pandemi kaynaklı olumsuz etkiler karşısında öğrencilerin kariyer kaygılarını azaltan bir faktör olduğunu göstermiştir. Bulgular, turizm sektörünün geleceğin iş gücü olan öğrencilerde pandemik hastalıkların kariyer kaygısını nasıl etkilediğinin anlaşılmasına ve bu süreçte psikolojik dayanıklılık gibi bireysel kaynakların rolünün belirlenmesine katkı sağlamaktadır.

Yine Rahimi, Akgündüz & Bilgihan (2022) tarafından turizm ve otelcilik öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada Covid-19 korkusu, depresyon ve gelecekteki kariyer kaygısının üç faktörünün karşılıklı etkileşim rolüne odaklanılmış ve Covid-19 pandemisinin İngiltere'deki turizm ve konaklama endüstrisinin gelecekteki işgücünün ruh sağlığı ve kariyer perspektifleri üzerindeki etkisini araştırılmıştır. Bulgular, katılımcılar arasında yüksek düzeyde ruh sağlığı bozuklukları olduğunu ortaya koymuştur. Ankete katılanların çoğunun, ruh hallerini, düşüncelerini ve davranışlarını etkileyen bir tür zihinsel sağlık koşullarından/bozukluklarından muzdarip olduğu ve ayrıca Covid-19 korkusunun kariyer kaygısı ile sonuçlanan depresyona neden olduğunu göstermiştir.

Yapılmış olan çalışmaların sonuçlarına ve bu çalışmanın bulgularına dayanarak öğrencilerin Covid-19 sürecinde yaşadıkları gelecek kaygısının kariyer geleceği algısı üzerinde bir rolü olduğu sonucuna varılabilir. Ancak alan yazının aksine bu çalışmada öğrencilerin kariyer geleceği algılarının Covid-19'un neden olduğu gelecek kaygısı

düzeylerine göre farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Özellikle kariyer geleceği algısının alt boyutlarından olan kariyer uyumluluğu ve kariyer iyimserliği üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucu, öğrencilerin bu süreçte yaşamış oldukları kaygıların gelecekteki kariyer algılarını değiştirmediklerini göstermektedir. Bu durum olumlu açıdan bakıldığında, Covid-19'un hala öğrencilerin geleceklerine ilişkin algı ve beklentilerini en azından olumsuz anlamda etkilemediği sonucunu düşündürebilir. Gelecek kaygısı düzeyinin, kariyer geleceği alt boyutlarından iş piyasasına ilişkin algılanan bilgi ortalaması üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olması ise öğrencilerin kariyerleri ile ilgili piyasaya ne kadar hakim ya da piyasa ile ilgili ne kadar bilgi sahibi olurlarsa gelecek kaygılarının da o kadar az olacağını göstermektedir.

Bu araştırma sayesinde, Covid -19 pandemisinde yaşanan gelecek kaygısı ve kariyer geleceği algısı araştırma yapmak isteyen geleceğin araştırmacıları, bu araştırma dışında kariyer yönetimi, kariyer planlama, kariyer geliştirme, kariyer algıları vs. gibi diğer faktörleri de göz önünde bulundurabilirler. Söz konusu değişkenleri farklı örneklemeler üzerinde de inceleyebilirler. Ayrıca bu süreçte öğrencilerin yaşamış oldukları kaygıları azaltmak için insan kaynakları uzmanlarının görüşleri alınabilir veya öğrenciler için yapabilecekleri danışmanlık hizmetleri de araştırılabilir.

Katkı Oranı ve Çıkar Çatışması Beyanı

Çalışmanın tüm aşamaları yazar(lar) tarafından tasarlanmış ve eşit oranda katkı sunulmuştur. Makalede, herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyanı ve Finansal Destek

Makalede, akademik ve bilimsel etik kurallarına uyulmuştur. Çalışmada, Aksaray Üniversitesi, İnsan Araştırmaları Etik Kurulu'na 2022/01-30 protokol numaralı başvuru ile 22.02.2022 tarihli toplantısında E-34183927-000-00000693671 sayılı numarasıyla etik kurul raporu alınmıştır. Makalede herhangi bir finansal kaynaktan yararlanılmamıştır.

Kaynaklar

- Aker S, Midik Ö. (2020). The Views of Medical Faculty Students in Turkey Concerning The COVID-19 Pandemic. *Journal of Community Health*, 45, 684-688, Doi: 10.1007/s10900-020-00841-9.
- Alnaçık, E., Of, M., Balkaş, J., Tülemmez, S., Mirzayev, M. & Alfarra, H. (2021). Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılıkları ve Umutsuzluklarının Kariyer Geleceği Algısı Üzerindeki Etkileri. *Business & Management Studies: An International Journal*, 9 (21), 248-266, doi: <https://doi.org/10.15295/bmij.v9i1.1757>.
- Alparslan, A. M., Polatçı, S. & Yastıolu, S (2021). Covid-19 Pandemisinin ve Psikolojik Dayanıklılığın Akademisyenliğe Yabancılaşmaya Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8 (1), 321-338, <https://doi.org/10.30798/makuiibf.805133>.
- Aspinwall, L. G., Richter, L., & Hoffman, R. R., III. (2001). Understanding How Optimism Works: An Examination of Optimists' Adaptive Moderation of Belief and Behavior. In E. C. Chang (Ed.), *Optimism & Pessimism* (ss. 217-238). Washington, DC: American Psychological Association.
- Baumgartner, H., & Homburg, C. (1996). Applications of structural equation modeling in marketing and consumer research: A review. *International Journal of Research in Marketing*, 13(2), 139-161.

- Bayar, B. D., Can, S. Y., Erten, M. & Ekmen, M., 2020. Covid-19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Depresyon ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesi. *Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(1), 12-25.
- Benaraba, C. M. D., Bulaon, N. J. B., Escosio, S. M. D., Narvaez, A. H. G., Suinan, A. N. A., & Roma, M. N. (2022). A Comparative Analysis on the Career Perceptions of Tourism Management Students Before and During the COVID-19 Pandemic. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 30, 100361. <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2021.100361>.
- Browne, M. W., & Cudeck, R. (1992). Alternative Ways of Assessing Model Fit. *Sociological Methods & Research*, 21(2), 230-258.
- Byrne, B. M. (2001). Structural equation modeling with AMOS, EQS, and LISREL: comparative approaches to testing for the factorial validity of a measuring instrument. *International Journal of Testing*, 1(1), 55-86.
- Çakmak, Ö. & Hedevalı, M. (2005). Eğitim ve Fen-Edebiyat Fakülteleri Biyoloji Bölümü Öğrencilerinin Kaygı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (14), 115-127.
- Doğan, M. M. & Düzel, B., 2020. Covid-19 Özelinde Korku-Kaygı Düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4), 739-752.
- Dursun, S. & Aytaç, S. (2009). Üniversite Öğrencileri Arasında İşsizlik Kaygısı. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28 (1), 2009, 71-84.
- Ece, S. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecindeki Tam Kapanma Döneminde Üniversite Öğrencilerinin Stres, Depresyon ve Kaygı Düzeylerinin Kariyer İyimserliğine Etkisi. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5 (2), 257-270.
- Ergun Özler, N. D. & Yeni, Z. (2017). A Research On Determination of the Relationship Between Resilience and Career Future Perception. *PressAcademia Procedia (PAP)*, (3), 554-559. DOI: 10.17261/Pressacademia.2017.631.
- Fujii, K., Okayasu, H., Shinozaki, T., Shimoda, K., & Ozeki, Y. (2020). Slower Titration of Lamotrigine Reduces the Risk of Rash. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 74(4), 282-283. doi:10.1111/pcn.12987.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1-55.
- Huck, Schuyler W. (2012). *Reading statistics and research* (4. Baskı), Pearson, Boston MA.
- Kulu, M., Özsoy, F., Gürler, E. B. & Özbeyli, D. (2021). COVID-19 Salgınının Dış Hekimleri Üzerinde Yarattığı Gelecek Kaygısı ve Stresin Değerlendirilmesi. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 14 (1), 103-112.
- Liang, L., Ren, H., Cao, R., Hu, Y., Qin, Z., Li, C., & Mei, S. (2020). The Effect of COVID19 on Youth Mental Health. *Psychiatric Quarterly*, 91(3), 841-852.
- Mahmud, M.S., Talukder, M.U. & Rahman, S.M., (2020). Does 'Fear of COVID-19' Trigger Future Career Anxiety? An Empirical Investigation Considering Depression From COVID-19 As A Mediator. *The International Journal of Social Psychiatry, (Early View)*, doi: 10.1177/0020764020935488.
- Marsh, H. W., Hau, K.-T., Artelt, C., Baumert, J., & Peschar, J. L. (2006). OECD's brief self-report measure of educational psychology's most useful affective constructs: cross-cultural, psychometric comparisons across 25 countries. *International Journal of Testing*, 6(4), 311-360.
- Menevşe, A. & Şeker, A. F. (2020). Farklı Disiplinlerdeki Öğrencilerin İşsizlik Kaygı Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi (UGEAD)*, 6(2), 338-356.
- Okuyan, C. B., Karasu, F., & Polat, F. (2020). Hemşirelik Öğrencilerinin Covid-19'a Maruz Kalma Korkularının Sağlık Kaygısı Düzeyleri Üzerine Etkisi: Bir Üniversite Örneği, *Van Health Sciences Journal*, 13(Özel sayı) 45-52.
- Özdede, M. & Cinel Şahin, S. (2020). Views and Anxiety Levels of Turkish Dental Students During The Covid-19 Pandemic. *Journal of Stomatology*, 73 (3), 123-128, DOI: <https://doi.org/10.5114/jos.2020.96867>.

- Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B., & Xu Y. A. (2020). Nationwide Survey of Psychological Distress Among Chinese People in the COVID-19 Epidemic: Implications and Policy Recommendations. *General Psychiatry*, 33(2), e100213. <https://doi.org/10.1136/gpsych-2020-100213>.
- Paules, C.I., Marston, H.D. & Fauci, A.S. (2020). Coronavirus Infections-More Than Just the Common Cold. *JAMA*, 323 (8), 707-708. <https://doi.org/10.1001/jama.2020.0757>.
- Rahimi, R., Akgündüz, Y. & Bilgihan, A. (2022) Impact of COVID-19 on Mental Health and Career Anxiety of Hospitality and Tourism Students in the UK. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, DOI 10.1108/JHTI-05-2021-0129.
- Rahmadani, R. & Sahrani, R. (2021). The Role of Stress During the COVID-19 Pandemic in the Future Career Anxiety of Final-Year Students. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 570, 979-984.
- Rottinghaus, P. J., Day, S. X. & Borgen, F. H. (2005). The Career Futures Inventory: A Measure of Career-Related Adaptability and Optimism. *Journal of Career Assessment*, 13 (1), 3-24. DOI: 10.1177/1069072704270271
- Sahu P. (2020). Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (Covid-19): Impact on Education And Mental Health of Students and Academic Staff. *Cureus*, 12(4), e7541, DOI 10.7759/cureus.7541.
- Savickas, M. L. (1997). Career Adaptability: An Integrative Construct for Life-Span, Life-Space Theory. *The Career Development Quarterly*, 45(3), 247-259.
- Scheier, M. F., & Carver, C. S. (1985). Optimism, Coping, and Health: Assessment and Implications of Generalized Outcome Expectancies. *Health Psychology*, 4, 219-247.
- She J, Jiang J, Ye L, Hu L, Bai C. & Song Y. (2019). Novel Coronavirus of Pneumonia in Wuhan, China: Emerging Attack and Management Strategies. *Clinical and Translational Medicine*, 9 (19), 1-7. <https://doi.org/10.1186/s40169-020-00271-z>.
- Sohrabi C., Alsafi Z., O'Neill N., Khan, M., Kerwan, A., Al-Jabir, A., Iosifidis, C. & Agha, R. (2020). World Health Organization Declares Global Emergency: A Review of the 2019 Novel Coronavirus (COVID-19). (2020). *International Journal of Surgery*, 76, 71-76. <https://doi.org/10.1016/j.ijso.2020.02.034>.
- Sönmez, B., Önal, M. & Yıldız, G. (2019). Hemşirelik Son Sınıf Öğrencilerinin Kariyer Değerleri ve Kariyer Geleceği Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *HSP*, 6 (1), 126-134. DOI: 10.17681/hsp.415119.
- Spielberger, C. D. (1972). Anxiety as an Emotional State. In Spielberger, C. D. (Ed.) *Anxiety: Current Trends in theory and Research*, 1, New York: Academic Press.
- Super, D. E., & Knasel, E. G. (1981). Career Development in Adulthood: Some Theoretical Problems and A Possible Solution. *British journal of Guidance and Counselling*, 9(2), 194-201.
- Süner, Ş. & Eskici, M. (2020). Öğretmen Adaylarının Atanamama Kaygılarının Umutsuzluk Düzeyleri ile Cinsiyet ve Okul Türü Değişkenleri Açısından İncelenmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18, (Özel Sayı), 357-372.
- Tekindal, M., Ege, A., Erim, F. & Gedik, T. E. (2020). Sosyal Hizmet Bakış Açısıyla COVID-19 Sürecinde Yaşlı Bireyler: Sorunlar, İhtiyaçlar ve Öneriler. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5 (2), 1-6.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (4 Ocak 2022). Covid-19 Bilgilendirme Platformu. <https://covid19.saglik.gov.tr/>. [Erişim Tarihi: 04.01.2022].
- Torales, J., O'Higgins, M., Castaldelli-Maia J.M. & Ventriglio, A. (2020). The Outbreak Of COVID-19 Coronavirus and its Impact on Global Mental Health. *International Journal of Social Psychiatry*, 66(4), 317-320.
- Tümerdem, R. (2007). Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kimya Son Sınıf Öğrencilerinin Kaygılarını Etkileyen Etmenler. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (20) , 32-45.

- Üngören, E. & Kaçmaz, Y.Y. (2022). Does COVID-19 Pandemic Trigger Career Anxiety in Tourism Students? Exploring the Role of Psychological Resilience. *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 30, 1-12, <https://doi.org/10.1016/j.jhlste.2022.100369>.
- Wang, C., & Zhao, H. (2020). The Impact of COVID-19 on Anxiety in Chinese University Students. *Frontiers in Psychology*. *Front. Psychol.* 11(1168), 1-8.
- World Health Organization. World Health Statistics Report (2021). <https://www.who.int/data/gho/publications/world-health-statistics>. [Erişim Tarihi: 04.01.2022].
- Yüksek, S., & Ölmez, C. (2020). Development of Taekwondo Kyorugi Performance Evaluation Scale. *Research in Sports Science*, 10(1); 1-6.
- Yiğit, R., Dilmaçi B., Deniz, M.E. & Hamarta, E. (2011). Sürücülerin Sürekli ve Durumluk Kaygılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (4), 37-44.